

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

INFLUENCE OF DIRECT FOREIGN INVESTMENT IS ON DEVELOPMENT OF INDUSTRY OF UKRAINE

УДК 330.3

Волошанюк Н.В.

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Чепя А.О.

студентка Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У статті проаналізовано вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток промисловості України за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки відіграють іноземні інвестиції. З 2013 року обсяги іноземних інвестицій у промисловий сектор України почали зменшуватися. Зменшення припливів іноземних інвестицій спричинено низкою факторів, що мають прямий вплив на їх обсяги в країні.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, промисловий сектор, інвестиційна привабливість, обсяг виробленої продукції, кореляційний аналіз.

В статье проанализировано влияние прямых иностранных инвестиций на развитие промышленности Украины с помощью корреляционно-регрессионного анализа. Важную роль в создании благоприятных условий для развития украинской экономики играют иностранные инвестиции. С 2013 года объемы иностранных инвестиций в

промышленный сектор Украины начали уменьшаться. Уменьшение притоков иностранных инвестиций обусловлено рядом факторов, имеющих прямое влияние на их объемы в стране.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, промышленный сектор, инвестиционная привлекательность, объем продукции, корреляционный анализ.

The article analyzes the impact of foreign direct investment on the development of Ukrainian industry through correlation-regression analysis. Foreign investment plays an important role in creating favorable conditions for the development of the Ukrainian economy. Starting in 2013, volumes of foreign investment in the industrial sector of Ukraine began to decrease. Reduction of inflows of foreign investments is caused by a number of factors having a direct impact on their volume in the country.

Key words: direct foreign investments, industrial sector, investment attractiveness, volume of produced products, correlation analysis.

Постановка проблеми. Однією з найбільш значимих галузей господарства країни, яка має великий вплив на розвиток людства, є промисловість. Вона є галуззю матеріального виробництва, що складається із сукупності заводів, шахт, фабрик та інших підприємств, на яких відбуваються видобування палива та сировини, оброблення та перероблення продукції, одержаної в сільському господарстві або промисловості. Для того щоби промислова діяльність розвивалась, їй потрібні значні інвестиції, які можуть надходити як від вітчизняних, так і від іноземних інвесторів. Саме іноземні інвестиції розглядаються як поштовх економічного розвитку як окремих підприємств, так і держави загалом. Нині іноземні інвестори не мають бажання вкладати свої кошти в економіку України, що спричинено тим, що резиденти інших країн перш за все невпевнені в захисті свої вкладень та функціонуючій судовій системі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж останніх років дослідженню та ефективному використанню інвестицій присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як О. Амоша, І. Бланк, В. Геєць, М. Герасимчук, Б. Губський, А. Даниленко, С. Іщук, В. Кравців, Т. Кулинич, Д. Лук'яненко, А. Пересада, М. Фрідмен, М. Чумаченко, Ю. Шаров. Водночас невирішеними залишаються питання оцінювання та аналізування результатів інвестиційної діяльності окремо в такому секторі економіки України, як промисловість.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження зв'язку між обсягами прямих іноземних

інвестицій в промисловість України та основними галузевими показниками промисловості за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку економіки іноземні інвестиції відіграють особливу роль серед форм міжнародного руху капіталу, оскільки під час переходу товарного виробництва від стадії світового ринку до стадії світового господарства виникає міжнародне переміщення вже не тільки товару, але й чинників його виробництва, насамперед капіталу, у формі прямих інвестицій. Однією з ознак прямих іноземних інвестицій є те, що на їх основі виникають тривалі ділові зв'язки між підприємствами, інвестор одержує значний вплив на економічні дії підприємства, в яке вкладені його кошти [1].

Інвестор, вкладаючи прями іноземні інвестиції в певний об'єкт інвестування, бере участь майже в усіх етапах інвестиційного процесу. До таких етапів можна віднести інвестиційне проектування, дослідження, технічне оснащення підприємств тощо.

Вклад іноземних інвестицій у будь-який об'єкт може свідчити про наявний інтерес резидента однієї країни, тобто прямого інвестора, до підприємства іншої країни.

До складових елементів іноземних інвестицій належать:

- реінвестування прибутків;
- вкладення компаніями в іноземні країни власного капіталу у формі капіталу філій та частки акцій у асоційованих та дочірніх компаніях;

– внутрішньо корпоративні переведення капіталу у формі кредитів та позик між прямим інвестором, з одного боку, та дочірніми, асоційованими компаніями та філіями, з іншого боку.

В Законі України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР визначено, що іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2].

Важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки відіграють іноземні інвестиції. Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати низку вигід, основними серед яких є:

- поліпшення платіжного балансу;
- трансфер новітніх технологій та ноу-хау, комплексне використання ресурсів;
- розвиток експортного потенціалу та зниження рівня залежності від імпорту;
- досягнення підвищення рівня зайнятості.

Водночас використання іноземних інвестицій для країни є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон [3].

Одразу після проголошення України незалежною державою у 1991 році її економіка почала відкриватись для іноземних інвесторів, розпочався інтенсивний розвиток іноземного інвестування в різні сфери матеріального виробництва. Після затвердження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні 1 січня 2012 року найбільші підприємства держави, прийнявши міжнародні стандарти, мали стати більш привабливими для іноземних інвесторів. Динаміку змін обсягів залучених прямих іноземних інвестицій в економіці України наведено на рис. 1.

Як свідчать дані рис. 1, з 2013 року обсяги іноземних інвестицій у промисловість України почали зменшуватись. Можливими причинами зниження показників залучення прямих іноземних інвестицій до України є непрозорий стан бізнес-середовища, занадто високий рівень корупції, несприятливе економічне середовище в країні.

Обсяги залучення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України за видами економічної діяльності наведено в табл. 1.

Представники іноземного бізнесу називають різні галузі української промисловості, які є потенційно цікавими для інвесторів з їх країн. Так, бізнесмени з Китайської Народної Республіки говорять про зацікавленість українським ринком ІТ, але додають, що наразі співпраця відбувається на рівні невеликих підприємств. Натомість на державному рівні представники Китаю зайняли вичікувальну позицію. З іншого боку, бізнес ближчої сусідки України Латвії більше цікавиться сільськогосподарським сектором, втім, інвесторам досі потрібно пояснювати, що в країну можна безпечно вкладати гроші, а працювати можна абсолютно легально. Для деяких країн інвестиційно привабливим видається авіакосмічний та оборонний сектори, адже традиції високих стандартів у цих галузях закладалися ще за радянських часів, тому в наявності професіональних кадрів інвестор не сумнівається [4].

Найбільше страждає від відтоку інвестицій галузь промисловості, тому доцільним буде проаналізувати ступінь впливу ключових галузевих факторів на обсяги прямих іноземних інвестицій в промисловість України.

За допомогою аналізу взаємозв’язку між обсягом прямих іноземних інвестицій в промисловий вид економічної діяльності та такими показниками, як індекс промислової продукції, валовий внутрішній продукт промисловості в ринкових цінах, рівень рентабельності (збитковості) промисловості, індекс цін виробників промислової продукції та обсяг виробленої продукції

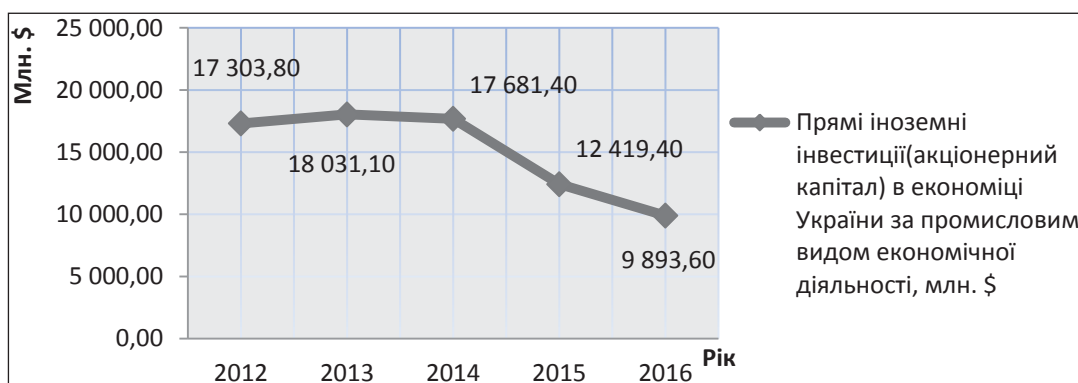

Рис. 1. Динаміка змін прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України за промисловим видом економічної діяльності за 2012–2016 роки

Джерело: побудовано на основі даних джерела [6]

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України за видами економічної діяльності за 2012–2016 роки (млн. дол. США)*

Вид економічної діяльності	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Сільське, лісове та рибне господарство	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2
Промисловість	17 303,8	18 031,1	17 681,4	12 419,4	9 893,6
Будівництво	1 176,8	1 408,5	1 580,0	1 301,9	1 104,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	5 346,1	6 070,6	6 807,8	6 037,6	5 247,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 073,1	1 427,6	1 535,3	1 355,5	1 088,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	374,6	411,5	446,5	382,3	332,6
Інформація та телекомунікації	1 982,7	1 840,4	1 894,7	1 646,2	2 089,4
Фінансова і страхова діяльність	12 908,1	13 094,9	12 261,4	8 790,3	8 382,0
Операції з нерухомим майном	3 508,9	3 878,3	4 768,3	3 979,4	3 882,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	2 072,5	2 831,0	4 006,8	2 634,5	2 222,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1 480,3	1 760,4	1 686,9	1 340,2	1 222,7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,1	0,1	0,1	0,1	*
Освіта	6,7	9,1	12,0	10,7	16,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	50,4	59,3	59,9	50,7	44,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	155,2	138,7	157,0	141,0	112,5
Надання інших видів послуг	33,0	26,1	28,9	18,4	*
Разом	48 197,60	51 705,40	53 703,90	40 725,20	36 139,20

* без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, за 2014–2017 роки також без частини зони проведення антитерористичної операції

Джерело: побудовано на основі даних джерела [6]

(товарів, послуг) промислових підприємств, можна з'ясувати те, значення яких показників насамперед впливають на обсяги надходження прямих іноземних інвестицій в промисловий сектор України. Під час проведення статистичного аналізу цих показників можна стверджувати, що між ними існує кореляційно-регресійний зв'язок.

Кореляційний аналіз як окрема складова є методом дослідження взаємозв'язку між випадковими величинами, а регресійний аналіз, на відміну від кореляційного, не визначає того, чи існує істотний зв'язок, він знаходить моделі цього зв'язку, які виражені у функції регресії.

Загалом кореляційні зв'язки виявляються не в кожному окремому випадку, а в середньому для багатьох випадків. У цих зв'язках між причиною та наслідком немає повної відповідності, а спостерігається лише певне співвідношення. Особливості кореляційних зв'язків породжують у теорії кореляції два завдання, а саме визначення теоретичної форми зв'язку (регресійний аналіз) та вимірювання щільності зв'язку (кореляційний аналіз). Перше полягає в тому, щоби знайти форму функ-

ціонального зв'язку, яка найбільшою мірою відповідає сутності кореляційної залежності. Друге стосується того, щоби виміряти за допомогою спеціальних показників те, якою мірою кореляційний зв'язок наближається до зв'язку функціонального [5].

Під час проведення кореляційно-регресійного аналізу обсяги прямих іноземних інвестицій вважатимуться залежною змінною, а всі інші чинники – незалежними змінними.

Під час оцінювання парних коефіцієнтів кореляції між залежною та незалежними змінними отримані коефіцієнти будуть показувати те, наскільки тісним є взаємозв'язок між досліджуваними економічними показниками. Визначені коефіцієнти кореляції дадуть змогу з'ясувати, чи можливе існування ступеня впливу ключових галузевих факторів на обсяги прямих іноземних інвестицій в промисловий сектор України.

Оскільки прямі іноземні інвестиції надходили в доларах США, то за середньозваженим курсом валют поточного року прямі іноземні інвестиції були переведені в гривні.

Проведення аналізу відбувалося за 2012–2016 роки на основі офіційних статистичних даних Держкомстату в річному вимірі, завдяки яким було проведено кореляційно-регресійний аналіз [6].

Статистична вибірка галузевих економічних показників промисловості та обсягів прямих іноземних інвестицій в економіці України наведена в табл. 2.

За допомогою програми Microsoft Excel побудовано кореляційну матрицю на основі статистичної вибірки, наведеної в табл. 2.

Кореляційну матрицю залежності галузевих показників та обсягів прямих іноземних інвестицій в економіці України за промисловим видом економічної діяльності наведено в табл. 3.

Як свідчать дані табл. 3, значення всіх парних коефіцієнтів кореляції, окрім рівня рентабельності (збитковості), який дорівнює 0,24, є суттєвими. Незважаючи на те, що підприємства промисловості отримують значні прибутки, рентабельність залишається на низькому рівні. Дуже важливим є взаємозв'язок обсягів виробленої продукції з прямими іноземними інвестиціями. Для того щоби збільшити обсяги виробництва, насамперед потрібно нове обладнання, а краще його автома-

тизація, що потребує значних інвестицій. Коефіцієнти індексу промислової продукції та індексу цін виробників промислової продукції України є однаково важливими та становлять 0,66.

Найбільш тісний зв'язок спостерігається між обсягами прямих іноземних інвестицій з обсягом виробленої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств та ВВП промисловості в ринкових цінах, коефіцієнти кореляції яких становлять по 0,98, тому регресійний аналіз буде проведений щодо цих показників.

За допомогою програми Microsoft Excel побудована лінійна регресія, залежною змінною якої виступав обсяг прямих іноземних інвестицій (Y), а незалежними змінними – ВВП промисловості в ринкових цінах (X1) та обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств (X2).

Під час регресійного аналізу отримано таке рівняння регресії:

$$Y = -46790,16 + 0,1896x_1 + 0,1010x_2.$$

Коефіцієнт множинної детермінації R-квадрат становить 0,966, а це означає, що варіація Y зумовлюється варіаціями X1 та X2 на 96,6%. Коефіцієнт

Таблиця 2

Статистична вибірка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіці України та галузевих економічних показників промисловості країни за 2012–2016 роки

Рік	Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України за промисловим видом економічної діяльності, млн. грн	Індекс промислової продукції в Україні, %	ВВП промисловості в ринкових цінах, млн. грн	Рівень рентабельності (збитковості) промисловості, %	Індекс цін виробників промислової продукції, % до попереднього року	Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств, млн. грн
2012	138 084,324	94,4	305 688	3,4	100,3	1 335 112,8
2013	144 068,489	99	295 253	3	101,7	1 246 644,3
2014	141 274,386	82,8	325 242	1,6	131,8	1 316 454,9
2015	195 729,744	98,4	393 142	0,9	125,4	1 584 154,5
2016	237 446,4	103,1	505 432	4,2	135,7	1 888 595,2

* дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, за IV квартал 2014 року та 2015–2016 роки також без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Джерело: побудовано на основі даних джерела [6]

Таблиця 3

Кореляційна матриця залежності обсягів прямих іноземних інвестицій та галузевих показників промисловості України

	Індекс промислової продукції в Україні, %	ВВП промисловості в ринкових цінах, млн. грн	Рівень рентабельності (збитковості) промисловості, %	Індекс цін виробників промислової продукції, % до попереднього року	Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств, млн. грн
Обсяги прямих іноземних інвестицій	0,66	0,98	0,24	0,66	0,98

Джерело: побудовано на основі даних джерела [6]

множинної кореляції дорівнює 0,98, що свідчить про дуже сильний зв'язок між показниками.

Перевірка істотності зв'язку за F-критерієм виявила, що існує істотний (невипадковий) зв'язок між показниками, оскільки Fфакт > Fкритичне (29,03 > 2,44).

Прогнозування надходження обсягів прямих іноземних інвестицій до промислового сектору України до 2020 року здійснено за допомогою програми Microsoft Excel (рис. 2).

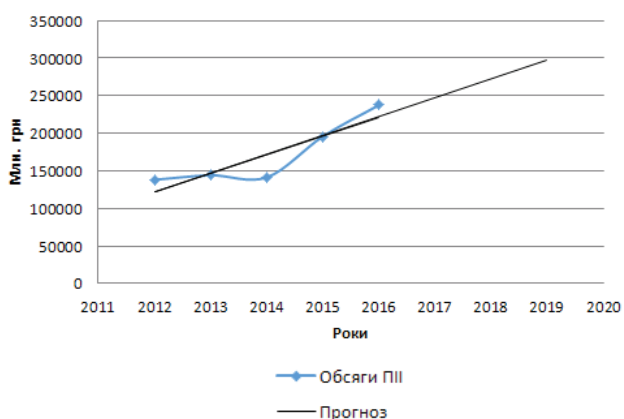

Рис. 2. Прогноз надходження обсягів прямих іноземних інвестицій до промислового сектору України

За даними рис. 2 можна зробити висновок, що до 2020 року в Україні у галузі промисловості буде спостерігатися значне збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій.

Висновки з проведеного дослідження. На цьому етапі в Україні існує кілька ключових причин, з яких іноземні інвестори відмовляються вкладати свої кошти в українську економіку: по-перше,

непевненість у захищеності своїх вкладень, по-друге, слабкий захист прав власності. Також можливими причинами зниження показників залучення прямих іноземних інвестицій до України є непрозорий стан бізнес-середовища, значний корупційний тиск та валютні обмеження. Найбільше страждає від відтоку інвестицій галузь промисловості, тому було проаналізовано ступінь впливу ключових галузевих факторів на обсяги прямих іноземних інвестицій в промисловість України. Виявлено, що існує істотний зв'язок між обсягами прямих іноземних інвестицій та зростанням ВВП промисловості в ринкових цінах і обсягами виробленої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств. Обсяги іноземних інвестицій в промисловий сектор будуть збільшуватись, якщо галузь буде рентабельною, тобто приноситиме прибутки. Підприємствам, щоби стати більш рентабельними, потрібно розширити та оптимізувати процес виробництва, а на це потрібні значні кошти, тому наявні іноземні інвестиції було б доцільно вкладати в розвиток виробництва, що в майбутньому привабить більшу кількість іноземних інвесторів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сутність прямих іноземних інвестицій. URL: <https://labook.com.ua>.
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
3. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ України. URL: <http://nbuviar.gov.ua>.
4. Голос Америки: офіційний сайт. URL: <https://ukrainian.voanews.com>.
5. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 1. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
6. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.